

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Величка Георгиева Минкова
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
по научна специалност 8. Изкуства,
професионално направление 8.2. Изобразително изкуство,
научна специалност 05.08.04. Изкуствознание и изобразително изкуство,
Катедра „Реставрация“

Дисертационен труд на тема:

“Стенописите на руски художници в църквите от XX век в България в контекста на тяхното опазване и реставрация. Проучване на стенописите в храм „Св. Николай Чудотворец“ в София (Руската църква)“

на доц. Стефан Димитров Белишки

Научен ръководител: проф. д-р Христо Етрополски

Дисертационният труд на Стефан Белишки е съсредоточен върху изследване на църковната стенопис от XX век в България. Темата фокусира вниманието върху културното наследство оставено от руските художници, което е повлияло върху поколения български автори, но до момента не е изследвано комплексно и задълбочено по отношение на опазване и реставрация.

Трудът е с обем 586 страници, разпределен в два тома. Текстовата част се състои от 193 страници, съдържаща увод, пет глави и заключение. Библиографията е от 39 страници с 345 източника, от които 183 са на кирилица, 162 на латиница и 15 приложения във втори том.

Според Стефан Белишки стенописното наследство на XX век в България е често пренебрегвано като обект на опазване и като тема на проучване от страна на специалистите в областта. Изследванията на стенописите от този период са фрагментирани и недостатъчни, а ситуацията поражда необходимостта от задълбочен изследователски анализ.

Още в увода на дисертационния труд се определя значимата роля на руските художници в стенописната практика от XX век, които са създали украса, разнообразна по стил и технология, в десетки храмове на територията на България. Стефан Белишки коректно отбелязва, че създадените стенописи „наред с религиозните носят и политически

послания“ (с.15) и са създадени както за нуждите на Българската православна църква, така и за руската диаспора.

Основната цел на труда и формулираните задачи са предпоставка за реализиране на значимо изследване на църковната стенна живопис и систематизиране на информация за нейните автори от руски произход, техния житейски и творчески път през посочения период. Храмът „Св. Николай Чудотворец“ (Руската църква) в София е избран като конкретен обект на изследователската работа, защото е типичен за периода и отразява максимално широко стенописното творчество на руските художници. Неговият избор се основава на тази особеност, че той е единственият на територията на страната, в който са съхранени стенописи от различни периоди на творчество на споменатите автори у нас, създавани почти през целия XX век. Както определя Стефан Белишки „Сложният комплекс от слоеве на живописната украса, заедно с различните натрупвания при историческите промени в храма, позволяват той да бъде оприличен на стенописен палимпсест от XX век.“ (с.18)

Методите на проведеното комплексно изследване включват феноменологичен анализ, фотографско проучване на архивни фотографии, документално изследване и анализ. Проучени са публикувани литературни източници посветени на изследвания на храма. Един от основните методи е документалното изследване и анализ направени в архивите на редица държавни институции. Трудът се позовава и на извършени оптически изследвания на трайни препарати от изготвени напречни срезове на живописни слоеве и мазилка, както и допълнителни физико-химични изследвания на микроклимата на сградата.

Първа глава „Руски художници, рисували стенописи в България през XX век“ проследява дейността на руските художници, тяхната роля и приноси за развитие на българското църковно изкуство. Стефан Белишки разделя дейността им на два условни периода – първи период от началото на XX век до избухване на Първата световна война и втори период от края на Първата световна война до 80-те години на XX век. Определените периоди са изчерпателно изследване, като фокусът на изследователската работа попада върху творческата дейност и нейното влияние, като се констатират започналите в България стилистични и технологични промени в църковната живопис. Несъмнено достойнство на труда е създаденият пълен списък на руските художници рисували в страната през определения от изследването период, както и периодизацията на тяхното стенописно творчество.

Във втората глава „Стенописите в църквата „Св. Николай Чудотворец“ в гр.София (Руската църква) – изследване на архитектурния контекст и етапите на изписване“ се описват

